

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Мордовцева Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри філологічних дисциплін

навчально-наукового інституту педагогіки і психології

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

mordovcevanv@gmail.com

Питання мовної підготовки майбутніх учителів початкової школи, удосконалення мовної, мовленнєвої і комунікативної компетентностей в умовах сьогодення набуло важливого значення, особливо в контексті набуття знань про інформаційні можливості надання й отримання знань, умінь і навичок, а також опанування майбутніми педагогами сучасними освітніми тенденціями, відображеними у нормативних документах, що визначатимуть у подальшому стратегію підготовки нового покоління педагогічних кадрів, які працюватимуть на різних ступенях базової освіти.

Початкова ланка загальної освіти із стартом Концепції НУШ сьогодні зазнає особливих змін, що стосуються розширення меж професійної компетентності вчителів молодших класів, визначаючи одним з пріоритетів формування мовної компетентності майбутніх педагогів.

У Державному стандарті початкової освіти сказано, що до ключових компетентностей належать: 1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях; 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, опанування навичками міжкультурного спілкування [1].

Доведено, що реалізація мовної змістової лінії є показником якісного здобуття знань здобувачами вищої освіти. Від рівня

сформованості мовної компетентності залежить загальна професійна підготовка майбутнього вчителя.

Відповідно метою професійної підготовки у закладі вищої освіти майбутніх учителів початкової школи є набуття ними досвіду педагогічної діяльності, мається на увазі оволодіння інтерактивними технологіями навчання, методами формування навичок самостійної роботи, тобто не лише засвоєння певного обсягу знань, вироблення відповідних умінь і навичок, а й здатність застосовувати їх в особливих умовах, вміння швидко орієнтуватися у ситуаціях безпосередньої професійної діяльності [3].

Усе частіше у наукових студіях педагогів зустрічаємо термін «професійна компетентність», під якою розглядають єдність теоретичної та практичної підготовки студентів до здійснення майбутньої педагогічної діяльності. Відтак важливо при формуванні й удосконаленні мовної складової вміння викладачеві вдало поєднувати ці компоненти, застосовуючи різні адаптовані під наші реалії навчання у форматах офлайн та онлайн методи, прийоми, технології і засоби навчання.

Кафедра філологічних дисциплін ННПП ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» надає освітні послуги для спеціальностей «Початкова освіта», «Початкова освіта. Українська мова і література», «Дошкільна освіта» і працює над комплексною темою «Компетентнісний підхід до змісту філологічної освіти в системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та вихователів закладів дошкільної освіти». На реалізацію ключової мовної підготовки спрямовані такі освітні компоненти у циклах загальної і професійної підготовки, як «Усна й письмова комунікація та академічна риторика», «Сучасна українська мова з практикумом» «Методика викладання мовно-літературної освітньої галузі» та «Культура мовлення з практикумом виразного читання» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. У цикл вибіркових освітніх компонентів викладачами кафедри розроблені та запропоновані курси з «Теорії і практики мовленнєвої комунікації», «Формування комунікативного мовлення здобувачів початкової освіти», «Основ мовного впливу», «Лінгвокультурології», «Практичної стилістики», «Загального мовознавства», «Компетентнісної освіти: від теорії до практики» тощо.

Завдяки творчому поєднанню формальної та неформальної освіти викладачами кафедри вдається трансформувати інтереси та потреби здобувачів вищої освіти в гнучку та адаптовану форму

навчання, яка ґрунтується на трьох засадах: «вчитися в дії» – отримувати знання під час практичних завдань; «вчитися взаємодіяти» – передбачала роботу в групах або командах; «вчитися вчитися» – аналізувати власний досвід і з нього формувати нові знання. Істинною вважаємо думку М. Вашуленка, про те, що характерною рисою мовленнєвої компетентності вчителя початкових класів є висока ерудованість, яка відбивається в загальній мовній підготовці та мовленнєвій культурі.

Сьогодні, з одного боку, іноді важко викладачам шукати такі шляхи, які б допомагали активізувати діяльність майбутніх учителів початкових класів по опануванню мовним матеріалом, по формуванню та вдосконаленню мовних навичок, а з іншого – для самостійної діяльності студентів є багатий методичний інтернет арсенал, різного рівня науково-практичні конференції, вебінари, семінари, майстер-класи творчих педагогів, гостьові лекції вітчизняних і зарубіжних науковців.

Наша кафедра вже традиційно щороку в межах квітневих Днів науки в університеті проводить студентську науково-практичну конференцію «Мова і література в проєкції різних наукових парадигм». На конференції розглядають актуальні питання за такими напрямками: «Мова як культурно- та етноутворювальний код», «Стилістичні аспекти мовлення», «Функціонування мовних одиниць у дискурсі», «Художня проблематика літературних творів для дітей і юнацтва», «Українська й зарубіжна література: історико-літературний, компаративний аспекти дослідження», «Підвищення мовленнєвої культури та якості філологічних знань здобувачів початкової освіти в НУШ», «Формування мовної особистості в різних типах закладів освіти в контексті загальноєвропейської інтеграції», «Практичні аспекти філологічної підготовки під час онлайн-навчання», «Актуальні проблеми дошкільної лінгводидактики й спеціальної освіти», «Інноваційні підходи до вивчення мовно-літературної освітньої галузі: з досвіду роботи».

Треба відмітити, що тематика доповідей засвідчила різнобічність, глибину й актуальність авторських досліджень. Під час вільного обміну думками учасники конференції мали змогу показати обізнаність з актуальними тенденціями наукової філологічної та педагогічної думки, узяти участь у дискусії й довести свої переконання. Діяльність студентів і магістрантів під час конференції сприяла інтеграції їх навчальної та наукової роботи, залученню до

співробітництва молодих дослідників різних вишів, трансляції національно-культурних цінностей в науково-освітній простір.

Також традиційним кафедральним заходом, який щорічно збирає науковців, магістрантів-практиків, працівників закладів освіти різних рівнів з метою обміну кращим педагогічним досвідом, презентації методичних ідей і наробок є онлайн-сеінар «Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в Україні». Цьогоріч сеінар бур присвячений 30-й річниці заснування Національної академії педагогічних наук України, з якою колектив кафедри філологічних дисциплін підтримує дружні наукові контакти. Приємно, що до його роботи долучилися завідувачка відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України Олена Горошкіна, професорка кафедри української мови та літератури Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука Таміла Груба, які у своїх виступах зацентували увагу на модернізації методів навчання дисциплін філологічного циклу в умовах НУШ.

Особливо актуальним стало обговорення апробації програм і підручників з української мови й літератури для 5–6 класів, за якими наразі працюють в пілотних школах України. Продуктивним стало й обговорення інноваційних підходів до вивчення української мови й літератури дошкільниками й молодшими школярами, зокрема в умовах дистанційної освіти. Учасники сеінару поділилися своїми міркуваннями щодо оптимізації навчального процесу в сучасній ситуації війни, психологічного супроводу дітей та їхніх батьків.

Таким чином, колектив кафедри активно впроваджує в навчальний процес для ефективної мовної підготовки майбутніх учителів початкових класів різні форми подання лінгвістичного матеріалу, щоб підвищити мотивацію, пізнавальний інтерес здобувачів освіти до дисциплін філологічного циклу.

Список джерел

1. Державний стандарт початкової освіти.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>.
2. Зорочкіна Т. С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійного самовдосконалення. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 117–121.
3. Котенко О.В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в контексті сучасних освітніх парадигм.

URL: https://www.psyh.kiev.ua/%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9E.%D0%92._%D0%9F%D1%96%D0%B4%D0%B3%.

4. Одинцова Г. Формування мовної особистості майбутніх фахівців початкової освіти в умовах Нової української школи. *Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування* : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. С. 16–25.